

Innst. S. nr. 282

(2007–2008)

Innstilling til Stortinget fra energi- og miljøkomiteen

Dokument nr. 8:84 (2007–2008)

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Holten Hjemdal, Bjørg Tørresdal og Ingebrigt S. Sørfonn om tiltak for energisparing i husholdninger og næringsbygg

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

I

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om utfasing av ineffektive lyskilder, enten i form av lovforbud mot glødepærer eller innføring av strenge generelle energikrav for lyskilder.

II

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om innføring av lovforbud mot salg av husholdningsapparater som bruker strøm også når de er slått av."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ann-Kristin Engstad, Asmund Kristoffersen, Marianne Marthinsen, Tore Nordtun, Torny Pedersen og Terje Aasland, fra Fremskrittspartiet, Torbjørn Andersen, Ketil Solvik-Olsen og Hanne Dyveke Søttar, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark og Ivar Kristiansen, fra Sosialistisk Venstreparti, Inga Marte Thorkildsen, fra Kristelig Folkeparti, Line Henriette

Holten Hjemdal, fra Senterpartiet, Erling Sande, og fra Venstre, lederen Gunnar Kvassheim, viser til St.meld. nr. 34 (2006–2007) Norsk klimapolitikk som omtaler viktige tiltak for energieffektivisering.

Komiteen er videre kjent med at FNs miljøprogram viser til energieffektivisering i bygg som et viktig klimatiltak. Også IPCC fremhever energieffektivisering som et viktig klimatiltak de neste 20–30 årene.

Komiteen er oppmerksom på potensialet som ligger i energisparing i bygg, energieffektiv belysning og lavt energiforbruk for elektriske apparater i stand-by-modus, og støtter intensjonen til forslagsstillerne. Det er nødvendig med gode og effektive tiltak også innen disse feltene for å nå Regjeringens mål om 30 TWh ny fornybar energiproduksjon og energieffektivisering innen 2016. Komiteen er kjent med at energieffektivisering vil bli et tema i den kommende energimeldingen.

Komiteen viser til vedlagte svarbrev av 26. mai 2008 til komiteen fra Olje- og energidepartementet, der statsråden blant annet omtaler departementets pågående arbeid på området.

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Venstre vil understreke at Norge har et stort utnyttet potensial for energisparing og energifrigjøring i husholdninger og næringsbygg. Energibruk er hovedårsaken til utslipp av klimagasser i atmosfæren. I arbeidet med å redusere Norges utslipp av klimagasser, vil det i årene som kommer være nødvendig å frigjøre store mengder energi fra husholdninger og næringsbygg og ta den i bruk til erstatning for fossil energi blant annet i transportsektoren. Dette krever iverksetting av mange store og små tiltak.

Disse medlemmer merker seg at statsråden i sitt svarbrev til komiteen lener seg på EU i det videre arbeidet med energieffektivisering og energifrigjøring i Norge. Disse medlemmer deler statsrådens positive syn på EUs pågående arbeid og målsettinger for energieffektivisering, men stiller seg spørrende til statsrådens vurdering av mulighetene til å innføre egne nasjonale standarder og energikrav. Nasjonale standarder vil ifølge statsråden i spesielle tilfeller kunne komme i konflikt med EØS-reglementet.

Disse medlemmer ønsker å påpeke at et mye brukt argument for å stå utenfor EU, som statsrådens eget parti for øvrig ofte har brukt, er muligheten til å gå foran og føre en selvstendig politikk blant annet innenfor energi- og miljøfeltet. Når sentrale EU-land som Italia, Tyskland, Nederland, Irland og Belgia alle har vedtatt eller uttrykt ønske om å innføre et forbud mot glødepærer, synes det rart at ikke Norge skal kunne gjøre det samme.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener det derfor er svært skuffende at Regjeringen ikke benytter denne muligheten til å vedta en offensiv politikk for energifrigjøring gjennom utfasing av ineffektive lyskilder og stand-by-apparater.

Dette medlem tar opp forslag fremsatt i Dokument nr. 8:84 (2007–2008).

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre viser til en ny rapport utarbeidet av Point Carbon på oppdrag fra EBL, som tar for seg konsekvensene av EUs fornybar-direktiv for Norge. Med samme beregningsgrunnlag som EU har lagt til grunn, ligger Norge i dag på ca. 62 pst. fornybar andel i sin energiforsyning. Dersom Norge skal følge EUs metode for beregning av økningen i Norge, så vil Norge få et krav om å øke fornybarandelen med ca. 14 prosentpoeng opp til ca. 76 pst. Dette vil medføre et stort behov for å konvertere energibruken i Norge fra fossile til fornybare energikilder. Energieffektivisering og energifrigjøring vil være et svært viktig tiltak for å konvertere energibruk og realisere fornybar-andelen.

Energisparing i bygg

Komiteen viser til avtalen om klimameldingen, der det blant annet vektlegges en satsing på energieffektive bygg gjennom ENOVA, hyppigere revidering av energikravene i teknisk forskrift og lavenergiprogrammet, i tillegg til at det vurderes krav om passiv husstandard for alle nybygg innen 2020. Dette er blant annet fulgt opp gjennom den økte satsingen på ENOVA, senest gjennom statsbudsjettet for 2008, og senere revidert nasjonalbudsjett. Komiteen er kjent med fokuset på energieffektivi-

tet i ENOVAs programmer for informasjon, energibruk i bolig, bygg og anlegg, og energibruk i industri.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre vil peke på at arbeidet for et mer effektivt energisystem må intensiveres på alle områder – både innen produksjon, distribusjon og på forbrukssiden. Disse medlemmer mener dette må være utgangspunktet når man gjennom den forestående energimeldingen skal ta stilling til veien videre i dette arbeidet. Disse medlemmer forventer en full gjennomgang av potensialet for energieffektivisering i alle sektorer, med utgangspunkt å få på plass ambisiøse mål for energisparing og konkrete handlingsplaner til å følge målene opp.

Disse medlemmer mener Regjeringens arbeid for å legge til rette for at den enkelte skal kunne redusere strømbruken, hittil har vært for passivt. Regjeringen har ikke vist den nødvendige viljen til å utløse det store potensialet for energisparing. Dette medlem viser til at Regjeringen blant annet har innført en ordning for støtte til elektrisitetssparing i husholdningene som kun støtter de dyreste løsningene. Dette innebærer at vi får mindre energisparing igjen for innsatsen.

Disse medlemmer savner også tiltak slik som toveis kommunikasjon. Toveis kommunikasjon er et tiltak som bidrar til å gjøre den enkelte mer bevisst på egen strømbruk, samtidig som det vil ha en viktig funksjon i forhold til å få markedet til å fungere mer effektivt.

Disse medlemmer viser også til avtalen St.meld. nr. 34 (2006–2007), jf. Innst. S. nr. 145 (2007–2008), hvor det heter at det skal arbeides videre med en ordning med tilbud om energisjekk av boligbygg for å bidra til å realisere enkle og effektive sparetiltak innen 2009. Disse medlemmer imøteser at en slik ordning blir lagt fram i samsvar med den angitte tidsplanen.

Belysning

Komiteen er opptatt av at effektive lyskilder, kostnadseffektive armaturer og styringssystemer gir et stort sparepotensial i lys og belysning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, støtter en utfasing av ineffektive lyskilder, men er samtidig kjent med at EØS-avtalen kan legge begrensninger på hvilke utfasings-scenarier som er tilgjengelige. Flertallet støtter Regjeringens klare signaler om å bruke handlingsrommet innenfor EØS for å sikre et mest mulig offensivt løp for utfasing.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre konstaterer at Regjeringens politikk for energisparing og energifrigjøring er preget av mye retorikk og lav gjennomføringsevne. 13. mai 2007 gikk Senterpartiets Ola Borten Moe og Sosialistisk Venstrepartis Heidi Sørensen ut i Dagbladet med forslag om å forby vanlige lyspærer innen 2012. Dette skulle være ett av flere tiltak i klimameldingen. Statssekretær Guri Størvold (fra Senterpartiet) i Olje- og energidepartementet uttalte 15. mars 2008 til VG at Regjeringen vil stille strenge krav til energieffektivitet for lyspærer, noe som i praksis skulle innebære en utfasing av glødepæren i løpet av få år. Regjeringspartienes handlemåte i denne saken viser med all tydelighet at veien fra ord til handling er svært lang.

Disse medlemmer viser til at en utfasing av glødepærer vil medføre behov for å legge bedre til rette for innsamling og retur av kvikksølvholdige sparepærer og lysstoffrør. Alle forhandlere er gjennom avfallsforskriften forpliktet til å ta imot EE-avfall vederlagsfritt, begrenset til tilsvarende produkter som forhandleren omsetter eller tidligere har omsatt. Forhandlere er også forpliktet til å informere om at EE-avfall ikke skal kastes sammen med annet avfall, og at det tas imot vederlagsfritt. Dette skal det informeres om gjennom oppslag i alle butikklokaler, fremvisnings- og utstillingslokaler, på midlertidige utsalgssteder og i alt salgs- og informasjonsmateriell som publiseres i tilknytning til salgsvirksomheten, både i elektroniske og papirbaserte medier. Det er lett å konstatere at forhandlerens praktisering av forpliktelsene i avfallsforskriften pr. i dag ikke god nok.

I forbindelse med en eventuell innføring av energikrav for lyskilder eller forbud mot glødepærer, mener disse medlemmer det er nødvendig å styrke kontrollen med forhandlerens oppfølging av avfallsforskriften. For å øke innsamlingsprosenten av sparepærer, bør det også vurderes å innføre en panteordning for kvikksølvholdige sparepærer og lysstoffrør.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

"Stortinget ber Regjeringen vurdere innføring av en panteordning for kvikksølvholdige sparepærer og lysstoffrør."

Stand-by

Komiteen påpeker at energisparing fra apparater som trekker strøm i stand-by-modus gjøres dels

gjennom informasjonsvirksomhet – med det formål at slike apparater slås helt av – og dels gjennom strenge krav til energiforbruk i stand-by-modus. Komiteen viser til ENOVAs svartjeneste og holdningskampanjer.

Komiteen støtter Regjeringens arbeid opp mot EU-systemet for å sikre at man får en europeisk standard med strenge krav til energibruk i stand-by-modus, eventuelt krav om at apparater ikke bruker strøm når de er avslått. Komiteen støtter også tiltak som gjør det mulig for forbrukerne å velge produkter med et lavt stand-by-forbruk.

FORSLAG FRA MINDRETALL

Forslag fra Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 1

Stortinget ber Regjeringen vurdere innføring av en panteordning for kvikksølvholdige sparepærer og lysstoffrør.

Forslag fra Kristelig Folkeparti og Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om utfasing av ineffektive lyskilder, enten i form av lovforbud mot glødepærer eller innføring av strenge generelle energikrav for lyskilder.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:

Forslag 3

Stortinget ber Regjeringen fremme forslag om innføring av lovforbud mot salg av husholdningsapparater som bruker strøm også når de er slått av.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

Dokument nr. 8:84 (2007–2008) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Line Henriette Holten Hjemdal, Bjørg Tørresdal og Ingebrigt S. Sørfonn om tiltak for energisparing i husholdninger og næringsbygg – vedlegges protokollen.

Oslo, i energi- og miljøkomiteen, den 5. juni 2008

Gunnar Kvasheim

leder

Erling Sande

ordfører

Vedlegg

Brev fra Olje- og energidepartementet v/statsråden til Stortinget, datert 26. mai 2008

Representantforslag 8:84 (2007-2008) om tiltak for energisparing i husholdninger og næringsbygg

Det vises til brev av 24. april 2008 fra Stortingets energi- og miljøkomité vedrørende representantforslag 8:84 (2007-2008) fra representantene Line Henriette Holten Hjemdal, Bjørg Tørresdal og Ingebrigt S. Sørfonn om tiltak for energisparing i husholdninger og næringsbygg.

Innledning

Energieffektivisering er et viktig område som også står høyt på dagsorden i departementet. Den mest miljøvennlige kilowattimen er den som ikke blir brukt. Det er et stort potensial for energieffektivisering i blant annet husholdninger, bygg og på transportområdet. Arbeidet med energieffektivisering handler blant annet om forskning, utvikling av nye produkter, informasjon til brukere, holdnings- og adferdsendring og utvikling av lov- og regelverk. Vi jobber med alle disse områdene.

Energieffektiv belysning og lavt energiforbruk for elektriske apparater i standbymodus er områder hvor det er potensial for energisparing, derfor er dette områder vi har fokus på.

Energiforbrukende produkter er internasjonale handelsvarer med sterk konkurranse. Det pågår omfattende prosesser internasjonalt som leder mot stadig strengere krav til energieffektivitet og miljøvennlig utforming av produkter. På europeisk nivå har dette stor fokus. EU har en rekke direktiver om merking av energiforbrukende utstyr. Det er også direktiver som setter standardkrav til elektriske apparater. Når det gjelder fastsettelse av standarder er det gode grunner til å være koordinert med utviklingen i andre land. Ved innføring av internasjonale standarder vil leverandørindustrien tilpasse seg. Dette gir den rimeligste overgangen til de nye teknologiene og god tilgang på produkter. I de senere årene har Norge gjennomført en rekke direktiver som har som formål å fremme energieffektivisering. Belysning og standbyforbruk er nå prioriterte områder for EU. Norge jobber aktivt opp mot EU for å få høyere standarder når det gjelder energibruk. I spesielle tilfeller kan Norge, hvis vi innfører nasjonale standarder som går lenger enn EU, kunne bli møtt med at dette er i strid med bestemmelsene om fri bevegelse for varer i henhold til EØS-avtalen.

Regjeringen har et omfattende arbeid for å fremme energieffektivisering ut over de kravene som

settes i EU-direktivene. Regjeringens viktigste redskap er Enova SF. Enova arbeider for at energieffektive og miljøriktige løsninger skal være tilgjengelige, og tas i bruk, både av private og offentlige aktører. Alle Enovas programmer vil kunne bidra til en langsiktig utvikling av markedet både for energieffektivisering og fornybar energi. Programmene for informasjon, energibruk i bolig, bygg og anlegg, og energibruk i industri har en sterk fokus på energieffektivitet. I stor grad må Enova aktivt oppsøke aktuelle prosjekter både i kommuner, industri og bygg. Den oppsøkende arbeidsformen bidrar i seg selv til markedsutvikling.

Enovas svartjeneste, og målrettede holdningskampanjer rettet mot barn og unge er viktig for å nå ut til et bredere publikum. Det nylig lanserte merket *Enova anbefaler*, skal gjøre det lettere å velge produkter med god energikvalitet. I dag omfatter merket lavenergivinduer, men i fremtiden vil merket kunne brukes for å anbefale de mest energieffektive produktene innenfor flere kategorier.

Enova arbeider målrettet for økt bruk av energieffektiv belysning. En kartlegging av utfordringene knyttet til utfasing av glødepæren er en del av dette arbeidet.

Merkeordninger

Etter rammedirektivet om energimerking (92/75/EØF) skal husholdningsapparater utstyres med et merke som gir opplysninger om apparatets forbruk av energi, på en skala fra A-G. Formålet med merkeordningen er at forbrukerne skal få større kjennskap til hvitevarers energibruk, og dermed kunne etterspørre de mest energieffektive husholdningsapparatene. Hvitevarer som er omfattet av energimerkeordningen er kjøle- og fryseapparater, oppvaskmaskiner, vaskemaskiner, tørketromler, kombinerte vask-/tørkemaskiner, lyskilder og stekeovner.

Erfaringene man har gjort seg i forbindelse med energimerkedirektivene er svært positive. Merkeordningen har bidratt til å fremme mer energieffektive hvitevarer på det europeiske markedet, og apparater som er merket med lav energieffektivitet er sjelden å se i dag. Merkeordningen har åpenbart bidratt til økt bevissthet om husholdningsapparaters energibruk.

Standarder

Norge har også gjennomført direktiver som setter krav til enkelte produkters energieffektivitet. I medhold av produktkontrollloven er det fastsatt forskrifter

som setter krav til energieffektivitet for kjøleskap, fryserer og kombinasjoner av slike og strømbegrensere for lysstoffrør.

EUs rammedirektiv om eco-design (2005/32/EF) har som formål å sikre fri flyt av miljøvennlige og energieffektive energiforbrukende produkter innen EU/EØS. Det vil dermed kun være de energiforbrukende produktene som tilfredsstillende visse minimumskrav, blant annet til energieffektivitet, som skal kunne omsettes i EU. Eco-designdirektivet ble tatt inn i EØS-avtalen ved EØS-komiteens vedtak den 28. september 2007. Det arbeides nå med den konkrete gjennomføringen av direktivet i norsk rett.

Rammedirektivet skal følges opp med gjennomføringsdirektiv for utvalgte produktgrupper, herunder belysningsprodukter og elektriske apparaters standbyforbruk. Andre produktgrupper som vil omfattes av eco-designdirektivet er blant annet varmtvannsberedere, sentralvarmesystemer, tv-apparater og vaskemaskiner. I gjennomføringsdirektivene vil det bli fastsatt krav til blant annet produktenes energibruk, produksjon av avfall, vannforbruk og levetid.

Reguleringen som følger av eco-designdirektivet vil sikre en innfasing av mer miljøvennlige produkter i hele det europeiske markedet. Dette vil være en dynamisk regulering der det fastsettes krav til en produktgruppe, eksempelvis belysning, og ikke til en type teknologi (glødepæren). På denne måte vil man kunne sette høyere krav til energieffektivitet etter hvert som utviklingen går mot bedre og mer energieffektive produkter.

Norge deltar i EUs arbeid med utforming av gjennomføringsdirektiver for ulike produktgrupper. EU arbeider nå med direktiver med konkrete krav til energieffektivitet for belysningsprodukter og for produkter med standbyfunksjon. Vi kan vente oss direktiver med konkrete krav til energieffektivitet for belysning og standbyforbruk i løpet av de nærmeste årene.

Nærmere om belysning

I Norge bruker husholdninger årlig om lag 10 % av det totale energiforbruket til belysning. Sparepotensialet for denne energibruken er betydelig. Innenfor belysning finnes det i dag flere ulike teknologier, blant annet LED-pærer (lysemitterende dioder), lysrør, halogenpærer, sparepærer og glødepærer. Energiforbruk, levetid, pris, lyskvalitet og tilgjengelighet på markedet er forskjellig for de ulike belysningsteknologiene. Potensialet for energisparing ved en overgang til mer energisparende lyskilder vil variere avhengig av hvilke belysningsteknologier som overtar for glødepæren.

Lysdioder er i dag antatt å være fremtidens lyskilde. Teknologien er svært energieffektiv og produktene har lang levetid, men utviklingen har ikke kom-

met langt nok til at lysdioder er et fullgodt alternativ for alminnelig belysning. Teknologien er foreløpig svært kostbar. Sparepærer er energieffektive og har lang levetid, men har til nå ikke gitt like god lyskvalitet som en glødepære eller en halogenpære. Sparepærer og lysrør inneholder miljøgiften kvikksølv. Til tross for dagens obligatoriske returordning for lyskilder som inneholder miljøgifter, blir bare halvparten av alle omsatte sparepærer og lysrør returnert til gjenvinning etter bruk. Ett viktig punkt i en strategi for utfasing av glødepærer er dermed å få på plass gode returordninger.

I arbeidet med gjennomføringsdirektivet under eco-designdirektivet vurderes ulike utfasingsscenarioer for glødelampen. Vi deltar aktivt i de fora hvor dette diskuteres. Dersom utfasingen skal bli vellykket må det gjøres grundige vurderinger av de miljømessige, markedsmessige og energimessige konsekvenser.

Glødepærer skal fases ut. Vi må vurdere utfasingsscenarioer ut fra norske forhold. For å oppnå en energisparende effekt raskt, er det nødvendig med et offensivt løp for utfasing av de minst energieffektive pærene i Norge. EØS-avtalen legger i utgangspunktet noen begrensninger på hva vi ensidig kan gjøre i Norge, men vårt utgangspunkt er at vi skal jobbe for å utnytte handlingsrommet. En konkret utfasingbane vil vi komme tilbake til.

Nærmere om standby

For standbyforbruk er forbruksmønsteret av stor betydning og det kan fjernes helt dersom alle apparater blir slått helt av når de ikke er i bruk. Ved å bruke en universalskinne, kan man for eksempel enkelt slå av flere enheter tilknyttet pc samtidig. Informasjon vil være et viktig virkemiddel her.

Antallet elektriske apparater med standbyforbruk har i de siste årene økt betydelig. Det samlede standbyforbruket i Norge er dermed ikke ubetydelig, selv om elektrisitetsforbruket per produkt er begrenset. Med fortsatt vekst i omsetningen av elektriske apparater, er standbyforbruk et av de områdene hvor elektrisitetsforbruket forventes å øke mest i de kommende årene. Det er derfor nødvendig med en gjennomtenkt og god regulering av dette energiforbruket. En reduksjon i energiforbruket fra apparater med standbyfunksjon vil kreve en målrettet innsats, ikke minst på europeisk nivå. Vi jobber aktivt opp mot EU-systemet for å sikre at man får en europeisk standard med strenge krav til energibruk i standbymodus, eventuelt krav om at apparater ikke bruker strøm når de er avslått.

Som eget tiltak i Norge vil vi vurdere merking av produkter, slik at forbrukerne enklere kan velge produkter med lavt standbyforbruk.

